

ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ
УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК

На правах рукопису

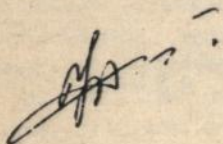
ХОМ"ЯК Наталія Василівна

**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО
ЗАХИСТУ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В
РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИХ РАЙОНАХ**

**Спеціальність 08.09.03 - Праця, заробітна плата
і рівень життя**

АВТОРЕФЕРАТ

**дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Київ - 1996

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті аграрної економіки
Української академії аграрних наук.

Науковий керівник: кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
КУПАЛОВА Галина Іванівна.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук
ЛІБАНОВА Елла Марленівна;

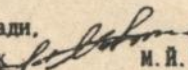
доктор економічних наук
МОЛДАВАН Любов Василівна.

!Провідна організація - Національний аграрний університет (м.Київ)

Захист відбудеться 29 травня 1996 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К.01.58.02 по захисту дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук в Інституті аграрної економіки УААН за адресою: 252127, Київ-127, вул.Героїв Оборони, 10, конференц-зал, 3-й поверх.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту аграрної економіки УААН.

Автореферат розісланий "26" квітня 1996 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук М. І. МАЛІК

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

ЛНБ України ім.В.Стефаника

00760271 (N)

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Становлення ринкової економіки в Україні пов'язано з вирішенням широкого кола соціально-економічних проблем, серед яких однією з найважливіших є створення системи соціального захисту населення.

Аварія на Чорнобильській електростанції (ЧАЕС) загострила увагу до забезпечення надійного соціального захисту населення. Ця аварія визнана найбільшою у світі техногенною й екологічною катастрофою, наслідки якої будуть позначатися на житті кількох поколінь. Вона призвела до втрат, погіршення стану здоров'я населення, завдала непоправної шкоди українській культурі. Нині в Україні налічується понад 3,2 млн. чол., потерпілих внаслідок Чорнобильської аварії, серед них майже 1 млн. дітей.

Минуло 10 років після аварії на ЧАЕС. Увага до цієї теми з боку держави, громадськості, урядових кіл інших країн, науковців і засобів масової інформації дещо ослабла. Це не сприяє вирішенню комплексу соціально-економічних та психологічних проблем, що виникли у радіоактивно забруднених районах. Особливо складне становище сільського населення, умови життя та праці якого найбільш тісно пов'язані із забрудненим середовищем. Значний вклад у розробку проблем соціального захисту, рівня життя, зайнятості населення, демографічної ситуації на селі, мотивації праці, а також соціально-економічних питань, пов'язаних з Чорнобильською катастрофою, внесли такі відомі вчені, як А. Антипов, А. Безилук, В. Бевз, І. Бондар, О. Бугуцький, З. Бесєдін, Ю. Вікторов, М. Вдовиченко, А. Вишневський, Л. Гнатюк, К. Грищенко, М. Єрошенко, А. Князьков, Г. Купалова, Л. Кунельський, А. Левін, Ч. Л. Банов, А. Мелякіна, Л. Молдаван, Л. Пакова, В. Патрушев, Л. Соловійов, Є. Хомаківський, С. Коталін, Ю. Шишков, К. Якуба та інші.

Проте спектр соціальних проблем, породжених Чорнобильською катастрофою, вивчений недостатньо. Проблеми проживання населення на радіоактивно забруднених територіях, структурна перебудова виробництва, оптимізація розвитку соціальної сфери з урахуванням специфічного стану навколишнього середовища та інші широкого розповсюдження не набули.

У зв'язку з цим виникає потреба вивчення сучасного рівня соціального захисту потерпілого населення, його соціально-демографічного та економічного стану і визначення шляхів їх поліпшення. Отже, тема дисертаційного дослідження є актуальною як з наукової, так і з практичної точки зору.

Мета і основні завдання дослідження. Основна мета дослідження - розробка та обґрунтування основних шляхів підвищення рівня життя та удосконалення системи соціального захисту сільського населення, потерпілого внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Відповідно до цієї мети в дисертації поставлені і вирішувалися такі завдання:

- розкрити соціально-економічну сутність системи соціального захисту населення та форми і види соціальних гарантій;
- дослідити особливості соціального захисту сільського населення на радіоактивно забруднених територіях;
- дати оцінку рівня життя і соціального захисту потерпілого населення;
- розробити заходи щодо раціональної зайнятості, підвищення життєвого рівня, поліпшення соціально-психологічного стану потерпілого населення.

Предметом дослідження є сукупність соціально-економічних відносин, що мають місце в процесі надання пільг, компенсацій, гарантій населенню, потерпілому внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Об'єктом дослідження є рівень, умови життя та праці, заходи щодо соціального захисту сільського населення радіоактивно забруднених районів Житомирської області.

Методологія і методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою дисертаційної роботи є фундаментальні положення економічної теорії, зокрема з питань соціального захисту населення, методичні підходи до їх вивчення вчених різних наукових напрямів, шкіл і течій. Дослідження ґрунтується на ідеях, закладених в постановках та рішеннях Верховної Ради та Кабінету Міністрів України щодо проблем соціального захисту громадян, потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, концепції Національної програми ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи і соціального захисту гро-

мадян до 2000 року.

У процесі дослідження використовувалися такі методи: статистико-економічний, математичний, розрахунково-конструктивний, абстрактно-логічний, експертних оцінок, графічний, монографічний та ін.

Джерелами інформації були матеріали Міністерств України: статистики, сільського господарства і продовольства, праці, освіти, соціального захисту населення у справах захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та їх органів на місцях, дані річних звітів сільськогосподарських підприємств, вибіркового монографічного, і соціологічних обстежень, розробки науково-дослідних установ, праці вчених-економістів тощо.

В основу роботи покладено результати десятирічних досліджень автора, проведених в Інституті сільського господарства Полісся та Інституті аграрної економіки УААН.

Дослідження здійснювалися згідно з тематичними планами названих установ, зокрема з наукових напрямів: "Відтворення виробництва на допустимо-забруднених територіях" та "Розробити наукові принципи соціальної політики та механізм функціонування ринку праці" Державної науково-технічної програми "Продовольство-95".

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у комплексному дослідженні формування системи соціального захисту сільського населення радіоактивно забруднених районів, у результаті якого :

- уточнено понятійний апарат системи соціального захисту населення;
- виявлено особливості соціального захисту сільського населення на радіоактивно забруднених територіях;
- проаналізовано дієвість здійснюваних соціально-економічних заходів щодо мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи;
- визначено основні шляхи забезпечення раціональної зайнятості, поліпшення матеріальних, соціально-побутових, житлових, медичних умов потерпілого сільського населення та зменшення соціальної напруги в радіоактивно забруднених районах.

Основні наукові результати, що виносяться на захист:

- уточнення понять щодо сутності і функцій системи соціального захисту населення, потерпілого внаслідок Чорнобильської катастрофи;

- особливості соціального захисту потерпілого сільськогосподарського населення;

- оцінка дієвості заходів по соціальному захисту потерпілих;

- пропозиції щодо підвищення рівня життя та удосконалення системи соціального захисту населення, що проживає в радіоактивно забруднених районах.

Перелічені наукові результати одержані дисертантом особисто.

Практичне значення дослідження. Результати цього дослідження є науковою базою для вирішення проблем формування системи соціального захисту сільського населення радіоактивно забруднених районів, що має важливе соціальне, економічне і політичне значення.

Вони можуть бути використані спеціалістами, що вивчають проблеми мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи та оцінки ефективності поточних заходів.

Реалізація розроблених дисертантом пропозицій та рекомендацій сприятиме підвищенню рівня життя та удосконаленню системи соціального захисту населення.

Апробація результатів дослідження. Основні висновки і результати роботи доповідалися на науково-практичних конференціях: "Україна на шляху до ринкової економіки" (м. Житомир, 1993 р.), "Соціально-економічні проблеми села" (м. Житомир, 1995 р.), на районних семінарах для головних спеціалістів сільськогосподарських підприємств (м. Коростень, 1994, 1995 рр.), засіданнях відділу економіки Інституту сільського господарства Полісся УААН (1993, 1994, 1995 рр.), в окремих господарствах Коростенського, Овруцького районів Житомирської області (1995 р.).

Впровадження результатів дослідження. Результати дослідження використані у 1994 р. Міністерством України у справах захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС при розробці "Методичних рекомендацій по оцінці втрат та економічної ефективності заходів по ліквідації наслідків великих радіаційних аварій". Управлінням сільсько-

го господарства і продовольства Житомирської обласної державної адміністрації при розробці планів підготовки і перепідготовки кадрів аграрного профілю у вузах, технікумах та учбово-курсовому комбінаті на 1994 та наступні роки; у 1995 р. Управлінням сільського господарства і продовольства Коростенської районної державної адміністрації при визначенні потреби сільського населення у соціальному захисті.

Публікація результатів дослідження. По темі дисертаційного дослідження опубліковано 3 наукові праці загальним обсягом 0,7 друківаних аркуша.

Обсяг і структура дисертаційної роботи. Дисертація викладена на 157 сторінках машинописного тексту, містить 21 таблицю, 7 рисунків і 9 додатків.

Структура дисертації :

Вступ.

Розділ I. Теоретичні основи соціального захисту сільського населення. 1.1. Система соціального захисту населення як складова частина соціальної політики. 1.2. Основні форми і види соціальних гарантій. 1.3. Особливості соціального захисту сільського населення, що проживає на радіоактивно забрудненій території.

Розділ II. Оцінка рівня життя потерпілого населення. 2.1. Соціально-демографічна характеристика сільського населення, потерпілого від Чорнобильської аварії. 2.2. Матеріальні пільги, компенсації та соціальні гарантії. 2.3. Умови праці та побуту.

Розділ III. Основні шляхи підвищення рівня життя та удосконалення соціального захисту населення. 3.1. Забезпечення раціональної зайнятості населення. 3.2. Підвищення життєвого рівня громадян. 3.3. Соціально-психологічний захист. 3.4. Удосконалення організації соціального захисту населення.

Висновки та пропозиції.

Список використаної літератури.

Додатки.

II. ОСНОВНІ НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, ПОЛОЖЕННЯ ТА ВИСНОВКИ ДИСЕРТАЦІЇ

Система соціального захисту населення являє собою комплекс заходів, що захищають громадянина від економічної та соціальної деградації внаслідок економічної кризи, зниження доходів, хвороб, професійних захворювань, старіння, безробіття, екологічної загрози тощо.

Ефективно діюча система соціального захисту впливає на різні сфери життєдіяльності людини (рис.).

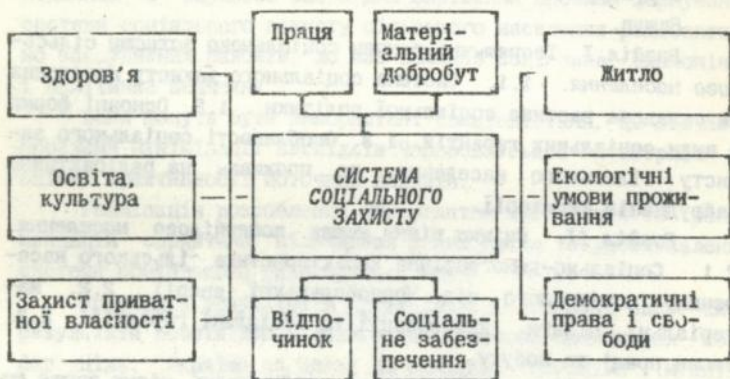

Рис. Сфери впливу системи соціального захисту на життєдіяльність людини.

В ринкових умовах система соціального захисту населення є досить складним механізмом, в основу формування якого слід покласти такі основні концептуальні підходи та принципи:

- максимальне врахування соціально-індивідуального стану людини, її життєвої ситуації та інтересів, місця у загальному процесі відтворення природи і суспільства; забезпечення соціальної справедливості при розподілі створеного національного продукту на основі подолання зрівняльних тенденцій і реалізації принципу справедливої оплати за працю;

забезпечення ефективної зайнятості працездатного на-

селення, стимулювання, посилення мотивації висококваліфікованої праці;

- регулювання доходів громадян з допомогою диференційованого прогресивного оподаткування;

- надання економічної та соціальної допомоги уразливим верствам населення;

- забезпечення збалансованості між прагненням особистості та дійсними можливостями соціально-економічної організації суспільства;

- державне фінансування народної освіти, культури, охорони здоров'я, виходячи із мінімальних соціальних норм;

- забезпечення судового захисту трудової честі, правових гарантій на свободу участі в страйках, маніфестах, мітингах щодо захисту трудових інтересів.

Система соціального захисту населення повинна реалізовуватись у таких основних формах:

- гарантована оплата наймної праці працездатного населення в усіх секторах економіки;

- пенсійне забезпечення населення, що втратило працездатність;

- матеріальна допомога малозабезпеченим та соціально-уразливим верствам населення;

- матеріальна допомога працездатному населенню у випадках тимчасової непрацездатності.

Особливо гостро постала проблема соціального захисту населення після аварії на Чорнобильській АЕС, внаслідок якої Україну оголошено зоною екологічного лиха. Тут забруднено радіонуклідами територію площею понад 50 тис.кв.км у 74 районах 12 областей, де розташовані 2294 населених пункти. До переліку областей, що найбільше постраждали, попала і Житомирська область - із 23 адміністративних районів тут забруднено 9, де проживає понад 400 тис.чол. Більше половини із них - сільські жителі. На початок 1995 р. їх чисельність складала 232,4 тис.чол., у тому числі в зонах обов'язкового відселення - близько 8 тис.чол., гарантованого відселення - 116 тис.чол., і посиленого радіоекологічного контролю - 108 тис.чол. Жителі радіоактивно забруднених сіл мають таку вікову структуру: особи працездатного віку - 44 %, молодше працездатного - 19,8 %, старше працездатного віку - 36,2 %.

Аналіз соціально-демографічного стану потерпілих показує, що абсолютна кількість їх зменшується, при цьому темпи скорочення сільського населення забруднених районів вищі: з 1987 по 1995 рр. воно скоротилося на 40,8 тис.чл., або на 14,9 %, що значно перевищує середньообластні показники загальної кількості населення (табл.1).

1. Динаміка чисельності сільського населення радіоактивно забруднених районів Житомирської області (на початок року, тис.чол.)

Показник	Роки			1995 в % до	
	1987	1991	1995	1987	1991
Все населення	1557,6	1510,7	1493,1	95,9	98,8
Міське населення	795,1	817,8	828,3	104,2	101,1
Сільське населення	762,5	692,9	664,8	87,2	95,9
в т.ч. радіоактивно забруднених районів	273,2	241,5	232,4	85,1	96,2
Володарсько-Волинський	0,8	0,7	1,5	187,5	214,3
Ємільчинський	40,8	38,7	37,3	91,4	96,4
Коростенський	54,0	47,8	43,6	80,7	92,2
Лугинський	21,8	19,5	17,2	78,9	89,1
Малинський	18,8	18,4	22,6	120,2	122,8
Народицький	20,9	14,6	10,9	52,2	74,6
Новоград-Волинський	11,9	10,8	12,0	100,8	111,1
Овруцький	65,8	58,4	54,8	83,3	93,8
Олевський	38,4	33,3	32,5	84,6	97,6

Після аварії на ЧАЕС чисельність і вікова структура сільського населення, що проживає у зоні радіоактивного забруднення, змінилися - зменшилася кількість дітей і підлітків (на 32,2 тис.чол., або на 41,2 %) та осіб працездатного віку (на 34,7 тис.чол., або на 25,2 %). В той же час збільшилося число осіб старш працездатного віку (на 26,1 тис.чол., або на 45 %) (табл.2). Внаслідок цього коефіцієнт демографічного навантаження зріс на 27,9 % і на початок 1996 р. становив 1,3 чол.

У сільській місцевості забрудненої зони демографічна криза охопила усі райони і продовжує наростати. Спостерігаються тенденції різкого падіння народжуваності, зростання смертності, старіння, погіршується статевая структура потерпілого сільського населення. Коефіцієнт народжуваності за післяаварійний період зменшився на 10 %, а смертності - збільшилася і вже наполовину.

2. Динаміка чисельності і структури за віком сільського населення, що проживає у зоні радіоактивного забруднення (на початок року, тис.чол.)

Вікова група	1987		1991		1995		1995 до 1987	
	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	+,- проц. пункт.
Діти та підлітки	78,1	28,6	57,0	23,6	45,9	19,8	-32,2	-8,8
Особи працездатного віку	136,9	50,1	119,5	49,5	102,2	44,0	-34,7	-6,1
Особи старше працездатного віку	58,2	21,3	65,0	26,9	84,3	36,2	+26,1	+14,9
Разом	273,2	100	241,5	100	232,4	100	-40,8	x

На фоні зростаючої смертності населення зменшується частка випадкових смертей і збільшується частка смертей, викликаних наслідками Чорнобильської катастрофи. Прогресує таке негативне явище, як розлучення сімей. Значною мірою це наслідок несприятливого соціально-економічного та психологічного стану потерпілого населення, згубної дії екологічних факторів на фізичний, та психологічний стан, на здоров'я людей і сімейні стосунки.

На початок 1995 р. у забруднених районах Житомирської області налічувалося 121,8 тис. робітників і службовців, 37,4 тис. працівників колективних і 13,8 тис. державних сільськогосподарських підприємств; 40,8 тис. персоналу промислових підприємств і 5,6 тис. працівників будівництва. За післяаварійний період кількість працюючого населення щорічно зменшується. Більш інтенсивно скорочується сільське населення, зайняте у суспільному виробництві сільськогосподарських підприємств. Кількість працівників колективних сільськогосподарських підприємств зменшилася майже наполовину, а працівників державних сільськогосподарських підприємств - більш як на чверть. Скорочується і питома вага працюючих у сфері обслуговування. Внаслідок цього зменшився рівень забезпечення трудовими ресурсами, насамперед робочими кадрами, на 16, спеціалістами - на 15, механізаторами - на 6 процентних пункт'ів.

Результати соціологічних досліджень свідчать, що молодь

не прагне працювати в сільській місцевості. Таке ставлення до сільської праці викликане низьким рівнем оплати праці, механізації виробничих процесів, незадовільними санітарно-гігієнічними умовами праці, обмеженістю спеціальностей, робочих місць, забрудненістю місцевості.

На формування системи соціального захисту сільського населення впливає сукупність чинників, пов'язаних зі специфікою проживання, зайнятістю, способом життя селян, екологічною ситуацією, що суттєво відрізняються від умов проживання городян. Це вимагає диференційованого особливого підходу щодо визначення і надання певних форм і видів державних гарантій, реалізації соціального захисту сільського населення. Умовно їх можна поділити на дві групи: ті, що спрямовані на пом'якшення дії несприятливих соціально-економічних, демографічних, природно-біологічних факторів, та ті, що покликані зменшити негативні екологічні наслідки Чорнобильської катастрофи. У цьому полягає найважливіша особливість системи соціального захисту сільського населення, що проживає на радіоактивно забруднених територіях.

Результати дослідження показали, що діюча система соціального захисту потерпілого населення, зокрема сільського, незадовільна і потребує суттєвого поліпшення.

Однією з основних складових системи соціального захисту населення, потерпілого від аварії на ЧАЕС, є забезпечення його матеріальних пільгами, компенсаціями, соціальними гарантіями. До них належать: доплати до заробітної плати, оплата додаткових відпусток, виплата компенсацій сім'ям з дітьми та видатки по безплатному харчуванню дітей, виплата щомісячної грошової допомоги у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва тощо. Результати дослідження свідчать про вкрай низький рівень вказаних виплат.

Більше 80% населення забруднених районів споживає сільськогосподарську продукцію, вироблену на власних земельних ділянках, без контролю за рівнем вмісту радіонуклідів, що є наслідком низького рівня та несвочасної виплати заробітної плати і надання пільг.

Для підвищення рівня життя, покращення забезпечення потерпілих екологічно чистими продуктами харчування бажано на-

лагодити виробництво чистої продукції на місцях шляхом стимулювання товаровиробників за виробництво екологічно чистою продукції. Це дасть можливість уникнути великих транспортних витрат при завезенні продуктів із незабруднених районів, забезпечити адресу відповідальність місцевих товаровиробників за якість продукції гарантуватиме їх зайнятість та стимулюватиме розвиток економіки.

Важливе місце у підвищенні доходів та забезпеченні зайнятості сільських жителів слід відвести особистому господарству, ведення якого у радіоактивно забруднених районах має свої особливості та проблеми. Для його подальшого розвитку необхідно надавати допомогу у постачанні засобів хімічної меліорації, кормів, проведення додаткового обробітку ґрунту, оновлення сортів рослин та порід тварин, наукового забезпечення, які б дозволяли провести протирадіаційні заходи та забезпечити ринок збуту виробленої продукції, у тому числі й радіаційно забрудненої.

До групи жовто-побутових пільг належить позачергове забезпечення житлом громадян I та II категорій з оплатою житлової площі та коммунальних послуг у розмірі 50 % їх вартості. Однією з пільг є право громадян на добровільне відселення із правом позачергового одержання житла у чистій зоні. Ця пільга теж майже не виконується. Громадяни, що оформили документи у надії на переселення із забрудненої зони у числі роками стоять на пільгових чергах, але не одержують житла, тому що воно не будується.

Аналіз капітальних вкладень по програмі ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи свідчить, що обсяги своїх коштів за останні 5 років знижуються. Наприклад, у 1994 р. вони зменшилися у порівнянні з 1990 р. у 2,8 рази (табл. 3).

Що стосується капіталовкладень, направлених на житлове будівництво, то їх частка в загальному обсязі зменшилася за останні 5 років у 4 рази, а сума коштів, використаних на житлове будівництво, зменшилася у 11,2 рази.

У радіоактивно забруднених районах склалася недосконала організація медичного обслуговування сільських жителів, що не задовольняє їх потреби, особливо у віддалених від райцентру селах, через недостатнє забезпечення ліками, відсут-

ність диспансерного обліку, неукомплектованість медичних закладів необхідним діагностичним та лікувальним устаткуванням, нестачу кваліфікованих медичних кадрів, віддаленістю від місця проживання тощо. Тому доцільно зняти обмеження у наданні медичних послуг сільському населенню міськими лікарнями та поліклініками.

3. Освоєння капіталовкладень по програмі ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи за 1991-1994 рр., млн крб. (у порівняльних цінах 1991р.)

Напрямок капіталовкладень	1990	1991	1992	1993	1994	1994 в % до 1990
Усього капіталовкладень	282,6	380,4	270,1	249,0	101,3	35,8
з них на будівництво об'єктів виробничого призначення	26,4	28,9	39,6	39,8	43,9	166,2
невиробничого призначення	73,6	71,1	60,4	60,2	56,1	76,2
Використано на житлове будівництво	184,1	207,7	110,4	70,7	16,5	9,0
в % до загального обсягу капітальних вкладень	65,1	54,6	40,9	28,4	16,3	25,0

Потребує поліпшення організація оздоровлення населення. Нині не виплачується допомога на оздоровлення людей, в недостатній кількості надаються безплатні лутівки.

У радіоактивно забруднених районах склалася напружена соціально-психологічна ситуація (табл.4). Для покращання соціально-психологічного стану селян необхідно забезпечити моніторинг та чітку систему інформування стану забруднених територій, продуктів харчування, здійснювати методичне керівництво та координацію робіт по визначенню радіаційної обстановки, пропагувати здоровий спосіб життя, надавати допомогу лікарів-психологів. Доцільно використовувати друковані періодичні видання, телебачення, радіо, оформляти наочну агітацію, проводити лекції, бесіди, зустрічі із спеціалістами з питань радіоекології та радіаційної медицини.

Проведені дослідження показали, що в цілому діюча система пільг, гарантій, компенсацій ефективна тільки для переселенців, які проживають у чистих зонах. У забруднених районах,

де все населення має статус потерпілого, ці пільги втратили сенс. Вкрай незадовільно реалізується і право громадян на одержання житла в чистій зоні за умови добровільного відселення.

4. Причини незадовільного соціально-психологічного стану селян радіоактивно забруднених районів Житомирської області (% до загальної кількості відповідей)

Причина	Чоловіки	Жінки
Радіофобія	37	49
Тривога за майбутнє дітей	76	90
Відсутність достовірної інформації про радіаційний стан	100	100
Негативний вплив радіації на здоров'я	48	62
Незадовільні житлові умови	41	47
Неможливість переселення	39	39
Відсутність засобів радіаційного захисту на виробництві	61	84
Недосконала організація медичного обслуговування	58	71
Неможливість щорічного лікування та оздоровлення	48	55
Нерегулярне надання допомог, компенсацій, пільг	30	31
Недостатній розмір грошових виплат щодо соціального захисту	100	100
Незадовільне забезпечення чистими продуктами харчування	39	47
Вживання с.-г. продукції з особистого господарства	35	49
Неможливість стежити за забрудненням, очищенням організму	46	54

Для матеріального забезпечення програми ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС необхідно удосконалити організацію фінансування. З цієї метою доцільно створити окремий банк "Чорнобиль", через який здійснювати грошові операції, пов'язані з формуванням і використанням коштів Фонду ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи і соціального захисту населення.

При розподілі фінансових ресурсів потерпілим районам Міністерство у справах захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС має, на нашу думку, застосовувати такі критерії: розмір площ забруднених сільськогосподарських угідь, кількість населених пунктів, що перебувають

у зоні забруднення, колективні дозові радіаційні навантаження.

Потребують значного поліпшення умови праці і побуту селян. Працівників необхідно забезпечити спеодягом, радіаційно в. іржувальними та діагностичними приладами, створити безпечні санітарно-гігієнічні умови праці, обладнати кімнати відпочинку, побуту, організувати харчування чистими продуктами, покращити дозвілля тощо. Потребують також значного покращення комунальне, побутове, торговельне, транспортне, культурне обслуговування селян.

В основному сільське населення проживає у власних будинках. Більше 80 % із них використовують дрова із лісу для опалення, що категорично забороняється. Необхідна допомога держави у пільговому постачанні вугілля.

Таким чином, реалізація викладених у дисертації та авторефераті пропозицій щодо теоретичних і трикладних аспектів досліджуваної проблеми сприятиме поліпшенню механізму формування системи соціального захисту сільського населення в радіоактивно забруднених районах.

III. ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДОБРАЖЕНІ В ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ

1. Теоретичні основи відтворення виробництва на допустимо забруднених територіях // тези доп. наук. - вироб. конф. "Проблеми радіології". - К.: ІАЕБ, 1994. - С. 12-13 (0,3 др. арк., в т. ч. автора - 0,1 др. арк.).

2. Социологические исследования эффективности мер по ликвидации последствий аварии на Чернобыльской АЭС. - Житомир: ЖІНТИ, 1994. - 3 с. (0,2 печ. л.).

3. Чернобыльская катастрофа і проблеми соціального захисту населення // Економіка АПК. - 1995. - №. - С. 80-82 (0,4 др. арк.).

Хомяк Н. В. Формирование системы социальной защиты сельского населения в радиоактивно загрязненных районах.

Диссертацией является рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.09.03 - Труд, заработная плата и уровень жизни. Институт аграрной экономики Украинской академии аграрных наук, Киев, 1996.

Раскрыто формирование системы социальной защиты населения. Дана комплексная оценка жизненного уровня сельского населения, пострадавшего вследствие аварии на Чернобыльской АЭС. Установлено, что основными направлениями роста благосостояния и усовершенствования социальной защиты являются: обеспечение рациональной занятости; повышение уровней денежных компенсаций, медицинского, культурно-бытового, жилищно-коммунального, торгового обслуживания. Осуществлено внедрение разработанных автором предложений по усовершенствованию социальной защиты, позволяющих повысить жизненный уровень пострадавшего сельского населения.

Хомяк Н. В. The Formation of the Social Protection System in the Radio Contaminated Regions.

The thesis is a manuscript.

The thesis is submitted for the maintaining of the scientific degree Candidate of Economic Sciences in speciality 08.09.03 - Labour, Wages and Living Standard. Institute of Agrarian Economics of the Ukrainian Academy of Agrarian Sciences, Kyiv, 1996.

The formation of the system for social protection of the population have been explored. The comprehensive estimation of living standard has been conducted for the population which suffered after the Chernobyl NPS accident. It was found that the main directions to increase the welfare of the population and to improve the social protection include: the promotion of the optimal employment; the increase of levels of monetary compensation; medical, cultural, housing and other services. With the aim to increase the living standard of the suffered population, the implementation the proposals, worked out by the author, has been conducted.

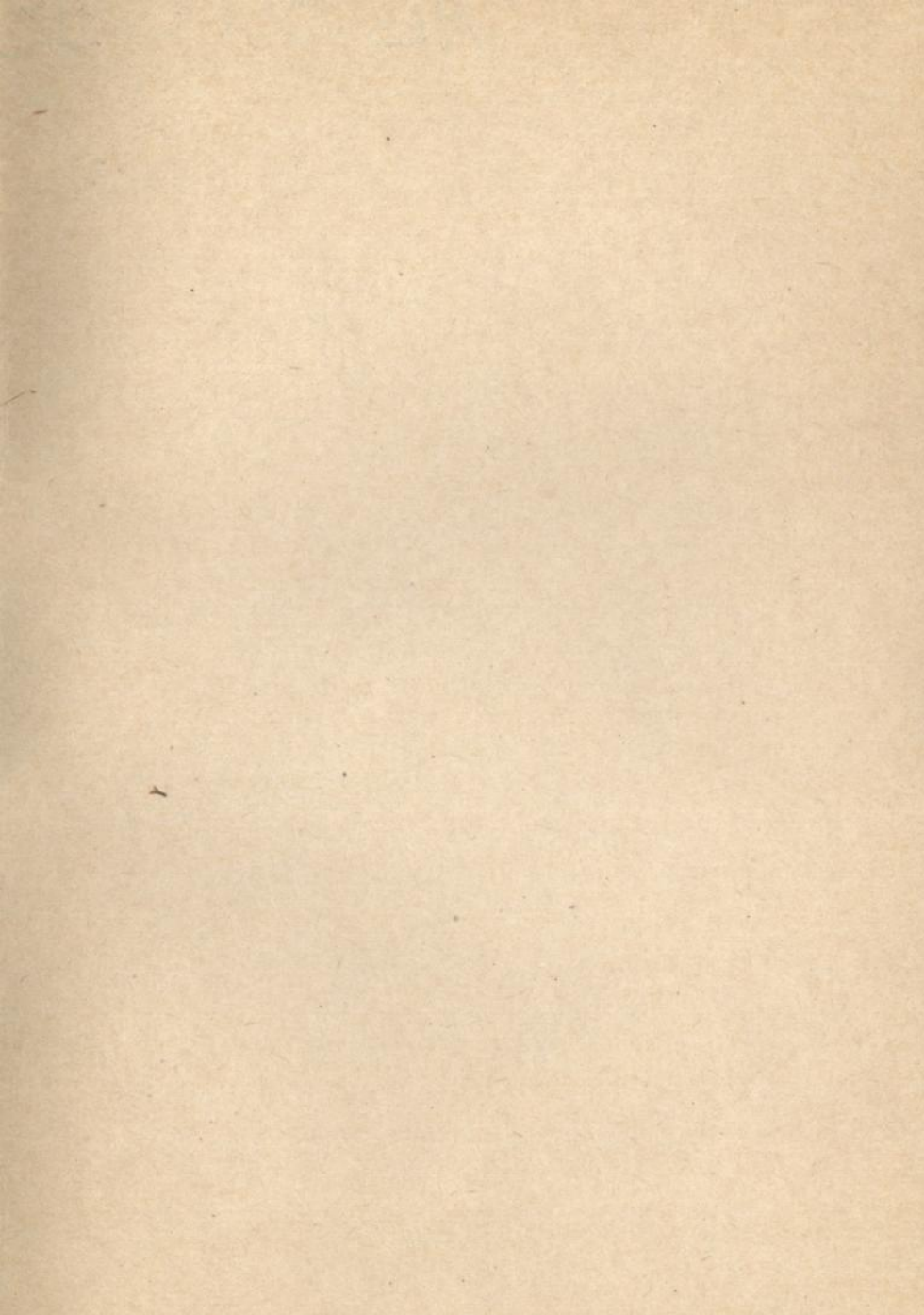
Ключові слова: соціальний захист, рівень життя, пільги, гарантії.

Підписано до друку 25.04.96 р. Формат 60 x 84 1/16
Папір N 1. Обл. - вид. арк. 1.0 умов. др. арк. 1.0
Тираж 100. Зам. N 46

Доп Інституту аграрної економіки УААН
25212., Київ - 127, вул. Героїв Обс. Оні, 8

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

AB 34.695

AB 34.695